

Niderla, Anna

"Przegląd Kulturoznawczy", 2008, nr
1(4) : [recenzja]

Etnolingwistyka 21, 369-370

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

czyków (M. Pokrzyńska), a także miejsce tradycji narodowej w myśli kardynała Stefana Wyszyńskiego (Z. Trzaskowski). Część druga zawiera artykuły dotyczące tradycji biblijnej (K. Termińska) oraz zachowań niewerbalnych w Kościele (A. Szybowska). Część czwarta obejmuje m.in. artykuły na temat językowego i kulturowego konstruowania tradycji (J. Kajfosz), trwania i przemijania w języku i obyczajowości wiejskiej (H. Pelc) oraz w tradycji leksykalnej (M. Pastuchowa). W części tej zamieszczono również teksty dotyczące współczesnych gatunków folkloru (M. Wójcicka) oraz życzeń świątecznych (G. Żuk). W części czwartej przedstawiono kulturowy obraz choinki (K. Smyk) oraz warianty tradycyjnego modelu wesela (M. Tymochowicz). Część ostatnia dotyczy roli tradycji w wybranych dziedzinach sztuki: w teatrze (P. Dahlig, A. Tytkowska), muzyce (J. Sęszewski, T. Rokosz) i kolekcjach prywatnych (R. Tańczuk).

MW

„Postscriptum Polonistyczne”, nr 1(1) / 2008, red. naczelny Romuald Cudak, red. numeru Jolanta Tambor, Katowice: Wydawnictwo „Gnome”, s. 251.

Pismo jest drugą edycją półrocznika „Postscriptum”, który ukazywał się w latach 1992–2006. Podobnie jak wcześniejszy periodyk poświęcone zostało zagadnieniom związanym z nauczaniem kultury polskiej i języka polskiego jako obcego. Jak podkreślają redaktorzy, czasopismo ma na celu nie tylko prezentowanie zagadnień glottodydaktycznych, ale także poszerzanie wiedzy z zakresu kultury polskiej i języka polskiego. Do współpracy zapraszani są polscy i zagraniczni poloniści.

Pierwszy numer czasopisma ma charakter tematyczny i dotyczy stereotypów. Publikowane artykuły zostały ułożone w cztery działy. W pierwszym prezentowane są ogólne zagadnienia dotyczące stereotypów, np. w tekście Grażyny Habrajskiej *Stereotyp w komunikacji*. W drugim znajdują się artykuły o polskim językowym obrazie świata, np. Jerzego Bartmińskiego *Polski stereotyp matki*. W kolejnych dwóch działach przedstawiono badania nad stereotypami narodowymi, tj. w jaki sposób Polacy są widziani np. w Niderlandach (Kris Van Heuckelom), na Ukrainie (Ałła Krawczuk, Jurij Silecki) oraz co sądzą o sobie i o nas np. Japończycy (Barbara Morcinek) czy Francuzi (Anna Synchronadzka-Demadre).

KP

„Przegląd Kulturoznawczy”, nr 1 (4) / 2008, koncepcja numeru Ewa Rewers, wydawca: Komitet Nauk o Kulturze Polskiej Akademii Nauk, 344 s.

Numer poświęcony jest związkowi pomiędzy kulturą i przestrzenią. Autorzy publikowanych prac starają się uchwycić zarówno fizyczny, materialny wymiar przestrzeni, jak również mentalny. Zwracają uwagę na nieustanną i niezmienną w czasie potrzebę ciągłego odróżniania się w sferze kultury, poprzez odkrywanie nowych form, funkcji i miejsc oraz różnorodne wypełnianie przestrzeni, w której żyjemy. Szczegółne role pełnią tutaj różne dziedziny artystycznej aktywności, jak chociażby: fotografia, architektura, literatura, film, teatr, sztuki ulicy.

Część pierwszą tomu, pt. *W kręgu idei*, wypełniają teksty dotyczące aksjologicznego wymiaru przestrzeni kulturowych, od tych wzniosłych po „przestrzenne rupieciarstwo”, od globalnych po lokalne. Znalazły się tutaj przekłady prac takich autorów jak: Igor Jewłampijew, Rem Koolhaas, Peter Sloterdijk, a także prace: Adama Nobisa o przestrzeni w kontekście globalizacji i wielokulturowości, Aleksandry Kunce *O gęstości miejsca*, na podstawie *Podróży z Herodotem* R. Kapuścińskiego.

W części drugiej, zatytułowanej *Pejzaże kultury*, przedstawiono pejzaże miast w odniesieniu do różnych strategii artystycznych: miasta bezładne i puste, miasta zmysłów, miasta – „dzieła sztuki”. Przybliżone i opisane zostały także różne formy sztuki, realizujące się w obrębie miasta, jak chociażby graffiti czy street-art.

Część trzecia nosi tytuł „Pogranicza i transgresje”. Autorzy zamieszczonych tu tekstów dokonują interpretacji przestrzeni miejskich i kulturowych w wymiarze metaforycznym i fizycznym.

AN

Jurij Łotman, *Uniwersum umysłu. Semiotyczna teoria kultury*, przekład i przedmowa Bogusław Żyłko, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2008, 408 s.

Celem serii wydawniczej „Literatura i okolice” jest eliminowanie „białych plam” w obszarze ważnych dziedzin światowej humanistyki przez przekładanie wybitnych jej dzieł na język polski. Polscy czytelnicy z powodu braku tłumaczeń byli skazani na recepcję Łotmanowskiej koncepcji dotyczącej semiosfery niejako z „drugiej ręki”, z omówień innych badaczy. Dokonany przez Bogusława Żyłkę przekład traktatu *Uniwersum umysłu* ujawnia możliwości semiotyki w dziedzinie badań nad kulturą. Książka ta stanowi podsumowanie wieloletnich badań Jurija Łotmana, jednego z najwybitniejszych humanistów XX wieku. W obszerniej, ponadpięćdziesięciostronicowej przedmowie tłumacz nie tylko przybliży sylwetkę i dorobek naukowy słynnego tartuskiego semiotyka, lecz również podejmuje próbę wpisania koncepcji Łotmana z lat osiemdziesiątych w ogólny kontekst badań kulturologicznych.

IL

Valerij M. Mokienko, *Obrazy russkoj reči. Istoriko-ètimologièskie oèrki frazeologii*, Moskwa: „Flinta”–„Nauka”, 2007, 464 s.

W książce przedstawiono historię i etymologię wielu rosyjskich zestawień typu: *печки-лавочки, заморить червячка, во всю ивановскую, на чем свет стоит*. Autor poświęca wiele uwagi zagadkom językowym. Analizując konkretne słowa i zestawienia, odwołuje się do faktów materialnej i duchowej kultury narodu rosyjskiego.

Mokienko stawia sobie za cel pokazanie, w jaki sposób rzeczywistość pozajęzykowa została zakodowana we frazeologii rosyjskiej (uwzględnia przede wszystkim elementy kultury materialnej i duchowej). W sposób nowatorski odnosi się do istniejących tradycyjnych odwołań historyczno-etymologicznych w opisie i interpretacji zestawień i frazeologizmów. Posługuje się metodą modelowania strukturalno-semantycznego, której istota polega na zestawianiu zwrotów literackich z ich licznymi wariantami w języku rosyjskim i innych językach słowiańskich.

Partie historyczno-etymologiczne dotyczą specyfiki frazeologizmów rosyjskich. Symbole codzienności rosyjskiej, fakty historyczne, pozostałości dawnych wierzeń narodowych, obrzędy, pieśni, bajki stanowią o swoistości idiomatyki rosyjskiej, czynią ją trudną i niemożliwą do przetłumaczenia. Zdaniem Autora badanie takich osobliwości języka ojczystego (rosyjskiego) jest nie tylko zadaniem dla lingwisty, ale wręcz patriotycznym obowiązkiem.

Książka składa się z pięciu rozdziałów, w których Mokienko dokonuje tematycznego oglądu frazeologizmów rosyjskich i proponuje ich podział na grupy: 1. *Национальное и интернациональное во фразеологии* (Narodowe i internacjonalne we frazeologii), 2. *Темные слова и значения в составе фразеологии* (Niejasne słowa i znaczenia we frazeologii), 3. *Мифологические представления и фразеология* (Mitologiczne wyobrażenia i frazeologia), 4. *Русский фольклор и фразеология* (Folklor rosyjski i frazeologia), 5. *Слово было и в конце* („Słowo było i na końcu”).

NG